ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA
VOL. X, 7 SECTIO H 1976

Zakład Nauk Ekonomicznych
Filia UMCS w Rzeszowie

Bogusław ŚLUSARCZYK

Znaczenie jakości i nowoczesności produkcji w gospodarce narodowej

Значение качества и современности производства в народном хозяйстве

The Importance of Quality and Novelty in National Economy Production

Zmiany ekonomiczne zachodzące we współczesnym świecie, wymagania rewolucji naukowo-technicznej, wyczerpywanie się podstawowych elementów ilościowego wzrostu gospodarczego w Polsce przyczyniły się do przechodzenia w ostatnich latach na etap intensywnego rozwoju.

Pod pojęciem intensywnego rozwoju należy rozumieć wszelkiego rodzaju jakościowe zmiany w czynnikach i strukturze produkcji, a więc w metodach wytwarzania i gospodarowania, w organizacji pracy i produkcji, w kwalifikacjach kadr oraz w nauce i postępie technicznym, które przyczyniają się do szybkiego wzrostu produkcji i dochodu narodowego, przy równoczesnym:

a) obniżeniu nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej na jednostkę wytwarzanej produkcji,

b) zapewnieniu odpowiedniej jakości i nowoczesności produkcji [1] oraz dostosowaniu jej do struktury popytu.

Konieczność przejścia od rozwoju o charakterze w znacznym stopniu

---

[1] Pojęcie nowoczesności nie jest jednoznacznie rozumiane ani w praktyce gospodarczej, ani w literaturze tego przedmiotu. W języku potocznym można się spotkać z przeciwieństwem pojęcia jakości i nowoczesności. Słuszne wydaje się stwierdzenie Z. Ostrowskiego, który pod pojęciem nowoczesności rozumie „stopień zgodności wyboru z parametrami technicznymi i wskaźnikami techniczno-ekonomicznymi aktualnie osiągniętymi przez przodujące firmy światowe. Nowoczesność jest więc miernikiem jakości przy uwzględnieniu współczesnych wymagań nauki, techniki i życia". Z. Ostrowski: *Kompleksowe sterowanie jakością*, III Konferencja Naukowa: „Dyrektor w procesie kierowania przedsiębiorstwem", Warszawa 1969.

ilościowym do rozwoju, w którym pełniej wykorzystane są jakościowe czynniki rozwoju, ma swoje uzasadnienie również w proporcjach gospodarczych.[2]

Zgodnie z planem, wytworzony dochód narodowy wzrośnie w bieżącym pięcioleciu o około 40—42%. Produkcja przemysłowa wzrośnie o 48—50%, tj. o ponad jeden bilion złotych, i osiągnie w 1990 r. poziom ponad 3 biliony zł. Produkcja globalna wszystkich sektorów rolnictwa zwiększy się o 16—19%, w tym zwierzęca o 13—16% i roślinna o 20—23%. W latach 1976—1980 zatrudnienie w gospodarce uspołecznionej zwiększy się o 1 mln 100 tys. osób, a więc jego przyrost będzie mniejszy o około 800 tys. osób niż w ubiegłym pięcioleciu.

Bardzo wydatnie wzrosną nakłady inwestycyjne, na które przeznacza się w bieżącym pięcioleciu około 2 bln 640 mld zł, co w przeliczeniu na nowe ceny da kwotę 3 bln 120 mld zł. W wyniku pilnych potrzeb i dyskusji na V Plenum KC PZPR kwota ta została powiększona do 3 bln 207 mld zł z tytułu wprowadzenia do planu dodatkowych 50 tys. mieszkań oraz środków na zwiększenie inwestycji rynkowych. Nakłady inwestycyjne planowane są więc wyższe o ponad 43% od nakładów w latach 1971—1975.[3]

Z powyższych proporcji wynika, że warunkiem dalszego przyspieszonego wzrostu gospodarczego, który będzie się dokonywać przy niższym tempie wzrostu zatrudnienia i inwestycji oraz zaangażowania i zamrożenia inwestycyjnego, staje się: wzrost wydajności pracy i poprawa efektywności gospodarowania. Jednym z najistotniejszych czynników determinujących efektywność gospodarowania w procesie dynamicznego rozwoju gospodarki narodowej stały się: nowoczesność produkcji i jej jakość. W wyniku podniesienia jakości i nowoczesności wyrobów uzyskamy bowiem wzrost fizycznych rozmiarów dochodu narodowego, szybszy wzrost majątku narodowego oraz podniesienie dochodów realnych ludności.

„O odmiennym traktowaniu sprawy jakości i nowoczesności produkcji zadecydowały cztery podstawowe przesłanki” [4]:

1) pojawienie się aktywnych gałęzi przemysłu rewolucjonizujących tradycyjne,

2) postępujące procesy specjalizacji produkcji i związana z nimi koncentracja środków,

---

[2] M. Nasiłowski: *Analiza czynników rozwoju gospodarczego PRL*, Warszawa 1974, s. 71—75.

[3] Referat Prezesa Rady Ministrów Piotra Jaroszewicza: *Założenia społeczno-gospodarczego rozwoju kraju w latach 1976—1980*, „Trybuna Ludu” z dn. 10 XII 1975, nr 286 (9758).

[4] E. Michalski: *Badania rynku w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych*, Warszawa 1971, s. 74.

3) wzrost znaczenia wymiany towarowej i rozwój naukowo-technicznej współpracy międzynarodowej (w szczególności w ramach RWPG),

4) dynamiczność kryteriów jakości i nowoczesności, które dezaktualizują się obecnie coraz szybciej.

Walka o podniesienie poziomu jakości i nowoczesności produkcji ma więc identyczny charakter z walką o zwiększenie ilości i poprawę struktury asortymentowej. Odwracając dotychczasową zależność między ilością a jakością stawianiem przede wszystkim na jakość, możemy przyspieszyć również zaspokojenie potrzeb ilościowych. Jakość jest substytutem ilości i to substytutem najlepszym, bo osiągalnym niekiedy najniższym społecznym kosztem. Jeśli rozważymy, jak szybko rosną potrzeby w ostatnich latach, jak wraz ze zwiększającą się skalą produkcji wzrasta import potrzebnych surowców i materiałów, zdecydowane zmniejszenie braków, przedłużenie żywotności wyrobów trwałego użytku, trafniejsze dopasowywanie struktury produkcji do struktury zapotrzebowania społecznego — to obecnie jedna z najważniejszych rezerw naszej gospodarki. Bieżące pięciolecie — zwane pięcioleciem efektywności i jakości — będzie szczególnie dogodnym okresem, aby tę rezerwę wykorzystać.

Dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy wymaga szybkiego rozwoju tych dziedzin przemysłu, które decydują o postępie techniczno-ekonomicznym, o nowoczesności innych gałęzi przemysłu oraz całej gospodarki. Gałęziami przemysłu, które stanowią unowocześnienie struktury polskiego przemysłu, są: przemysł elektromaszynowy oraz chemiczny. Udział tych dwóch gałęzi przemysłu w ogólnej produkcji przemysłowej ciągle wzrasta. Wzrost tego udziału wyraża się następującymi wskaźnikami: 1970 r. — 34,8%, 1971 — 35,9%, 1972 — 36,6%, 1973 — 37,3%, 1974 — 38,9% oraz w 1975 r. — 40,3%.[5]

Wzrost udziału przemysłu chemicznego a zwłaszcza elektromaszynowego w produkcji przemysłowej świadczy o korzystnych zmianach w strukturze gałęziowej przemysłu. Nie mniej istotne znaczenie pod względem zmian strukturalnych ma znaczne przyspieszenie rozwoju branż reprezentujących nowoczesność przemysłu elektromaszynowego i chemicznego oraz ich produkcji. Należą do nich w przemyśle elektromaszynowym branże: elektroniczna, techniki obliczeniowej, automatyki i aparatury pomiarowej, sprzętu optycznego i medycznego, a w przemyśle chemicznym: przetwórstwo ropy naftowej oraz produkcja włókien syntetycznych i tworzywa sztuczne.

Należy zwrócić uwagę, że przemysł elektromaszynowy, jak i chemiczny osiągnęły wysoką dynamikę produkcji w latach 1971—1974 — przemysł elektromaszynowy osiągnął średnio 14,4% wzrostu rocznie a prze-

---

[5] *Rocznik statystyczny GUS 1976*, Warszawa 1977.

mysł chemiczny 11,9%. Natomiast branże decydujące o nowoczesnej strukturze przemysłu, które są głównymi nośnikami postępu technicznego lub mają szczególnie duże znaczenie dla unowocześnienia struktury spożycia, osiągnęły znacznie wyższą dynamikę wzrostu, np.: branża przemysłu automatyki i aparatury pomiarowej około 31%, branża przemysłu elektronicznego około 17%, branża przemysłu maszyn rolniczych ponad 16%, branża przemysłu motoryzacyjnego około 15%. Należy dodać, że wzrosła 4,5-krotnie produkcja maszyn cyfrowych, zapewniając rozwój bazy informatycznej, mającej ogromne znaczenie dla unowocześnienia i doskonalenia procesów zarządzania gospodarką narodową. W branży przemysłu chemicznego przetwórstwo ropy naftowej w 1974 r. wzrosło o 46% w stosunku do r. 1970, produkcja tworzyw sztucznych wzrosła w tym czasie o 53%, włókien syntetycznych o około 79%, nawozów sztucznych o około 40%.[6]

Przedstawione wyżej niektóre dane dotyczące rozwoju przemysłu elektromaszynowego i chemicznego jako przemysłów, które mają szczególną rolę w rozwoju gospodarczym kraju, świadczą o tempie tego rozwoju. W pozostałych gałęziach przemysłu również nastąpił znaczny wzrost dynamiki produkcji, i tak np.: produkcja przemysłu lekkiego wzrosła w 1974 r. o 39,3% w stosunku do r. 1970, produkcja telewizorów (w tym samym okresie) wzrosła o 45%, lodówek o 48%, pralek o 31%, maszyn do szycia o 29%, rowerów o 48%, a także szeregu innych towarów. Wysoka dynamika produkcji dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku stanowi dowód rosnącej nowoczesności przemysłu. Wraz z nowoczesnością produkcji następuje proces poprawy jej jakości.

Tab. 1. Wyroby oznaczone znakami jakości i kontrolnymi w przemyśle[7]
Products with quality symbols and control marks in industry

	1965	1970	1971	1972
Liczba producentów	487	931	978	1 059
Wyroby oznaczone:	3113	11 546	12 174	15 295
znakiem jakości Q	94	207	183	240
znakiem jakości 1	2413	8 929	9 524	11 673
znakami kontrolnymi *	606	2 410	2 467	3 382

* Znakiem ZK są oznaczone wyroby nie odpowiadające wymaganiom 1 i Q, ale zgodnie z dokumentacją PN i NB, odpowiednie do przeznaczenia.

Uwaga: Wyroby którym nie wygasło prawo do oznaczenia, oznaczone są w danym roku oraz w latach ubiegłych.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że następuje stały wzrost liczby wyrobów oznaczonych znakiem jakości. Wraz ze wzrostem liczby wyrobów ze znakiem jakości wzrasta wartość ich produkcji. W 1973 r. w po-

[6] *Rocznik statystyczny GUS 1975*, Warszawa 1976.

[7] *Rocznik statystyczny przemysłu*, GUS, Warszawa 1973, s. 343, tab. 10 (169).

równaniu z r. 1972 wartość produkcji ze znakiem jakości wzrosła w siedmiu podstawowych resortach o 37,9% (tj. o 52,8 mld zł).

Osiągnięcie wysokiej jakości produkcji i wdrażanie nowoczesnej techniki zależy od wielu warunków. Szczególną uwagę należy zwrócić na:

— postęp w organizacji i poziomie pracy zaplecza naukowo-badawczego, biur projektowych i konstrukcyjnych oraz przedsiębiorstw produkcyjnych,

— kierowanie i koncentrację nakładów inwestycyjnych wokół najbardziej celowych, rozwojowych i efektywnych dziedzin produkcji i usług oraz modernizację i rekonstrukcję potencjału produkcyjnego,

— wzrost kwalifikacji pracowniczych, lepsze dostosowanie ich do potrzeb unowocześnionego przemysłu oraz lepszą współpracę pomiędzy organizacjami gospodarczymi i naukowo-badawczymi,

— rozszerzenie zakresu wymiany i współpracy gospodarczej z zagranicą oraz zwiększenie przepływu do kraju nowoczesnej myśli technicznej,

— podwyższenie jakości i nowoczesności produkowanych maszyn, materiałów i elementów kooperacyjnych oraz wyrobów finalnych,

— doskonalenie systemu planowania, metod zarządzania, płac oraz bodźców ekonomicznych w celu skuteczniejszego zachęcania do wdrażania nowoczesnej techniki, dobrej jakości i zasad efektywnego gospodarowania (zwłaszcza obniżenia kosztów wytwarzania). [8]

Obecnie konieczne jest podjęcie zdecydowanego działania mającego na celu obniżenie kosztów materiałowych. Przemysł powinien obniżyć koszty w bieżącej pięciolatce co najmniej o 9%, a budownictwo o 3,5%.

Ważnym czynnikiem kształtującym koszty materiałowe jest również jakość produkcji. Zmiana w poziomie jakości produkowanych wyrobów może różnie wpłynąć na koszty, zależnie od kierunków i źródła tej zmiany. Poprawa jakości wyrobów [9] może jednak nie mieć żadnego wpływu na koszty produkcji. Jest to możliwe wówczas, gdy poprawę jakości uzyskuje się bez ponoszenia dodatkowych nakładów, a tylko dzięki dokładniejszemu i staranniejszemu wykonywaniu robót przez robotników (bez zmiany liczby braków produkcyjnych). Dzięki poprawie jakości odnoszą korzyści przede wszystkim odbiorcy wyrobów, jak również producenci, ale tylko wtedy, gdy poprawa jakości wyrobów spowoduje podniesienie ich ceny (np. przy podwyższeniu gatunkowości wyrobów) lub zmniejszenie reklamacji odbiorców (gdyż wpłynie to na obniżenie kosztów reklamacji).

Znaczny wpływ na poziom jakości produkcji wywierają braki produk-

---

[8] A. Płocica: *Czynniki intensywnego rozwoju gospodarki*, „Nowe Drogi", 1975, nr 5, s. 70—75.

[9] Zagadnienie jakości wyrobów mieści się w zakresie problematyki jakości produkcji, na którą składają się trzy elementy: przygotowanie produkcji, sama produkcja oraz efekt całego procesu wytwórczego — wyrób.

cyjne. Powstawanie ich wpływa na podrożenie produkcji i zmniejszenie jej ilości. Wielkość braków jest w różnych branżach i różnych przedsiębiorstwach bardzo zróżnicowana. W niektórych branżach zmiany w ilości braków są decydującym czynnikiem wpływającym na wahania kosztów jednostkowych wyrobów. W obniżeniu procentu braków leżą główne rezerwy produkcyjne. [10]

W celu wyeliminowania braków produkcyjnych wprowadza się metody produkcji bezdefektowej (w Polsce metoda ta zwana jest DO-RO). Efekty ekonomiczne uzyskane dzięki wprowadzeniu tych metod do produkcji są niewspółmierne z kosztami, tzn. uzyskuje się duże oszczędności czynników produkcyjnych, jak również lepszą jakość produkowanych wyrobów. Metody produkcji bezdefektowej zalicza się do metod psychologicznych, ze względu na to, że oddziaływanie ich prowadzi do wyrobienia w załogach zakładów produkcyjnych lub w innego typu jednostkach organizacyjnych poczucia odpowiedzialności za jakość produkcji drogą oddziaływania na psychikę pracownika. [11] Nowoczesne metody i systemy sterowania jakością stawiają więc na wzrost odpowiedzialności bezpośrednich wykonawców oraz na jakość ich pracy.

Zmierza się do tego, aby w każdym przedsiębiorstwie w dobrze pojętym interesie społecznym harmonijnie sprzęgać technologię, organizację, reguły ekonomicznych rozliczeń i wreszcie kwalifikacje kadr w jeden mechanizm działający równie skutecznie na dynamikę produkcji jak i na jej standard, ponieważ w poprawie jakości i nowoczesności produkcji zawarte są największe choć często nie wymagające dużych nakładów inwestycyjnych rezerwy wzrostu spożycia, efektywności i dynamiki rozwoju. Jest to jeden z podstawowych czynników dalszego szybkiego postępu w społeczno-gospodarczym rozwoju kraju.

JAKOŚĆ I NOWOCZESNOŚĆ WYROBÓW A RYNEK WEWNĘTRZNY I HANDEL ZAGRANICZNY

Rewolucja naukowo-techniczna wywarła również istotny wpływ na kształtowanie się nowej sytuacji w obrocie zarówno wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dynamiczny rozwój nowoczesnej techniki wytwarzania i stosunkowo wysokie tempo rozwoju przemysłu doprowadziły do zasadniczej zmiany relacji między podażą a popytem w tym obrocie. Pod wpływem nowej rewolucji przemysłowej i wynikających z niej przeobrażeń zmienia się charakter rynku wewnętrznego i światowego. Obecnie rynek

[10] P. Ostaszewicz: *Analiza ekonomiczna działalności przedsiębiorstwa*, Warszawa 1971, s. 64—68.

[11] H. Chojecki: *System pracy bezbrakowej. Metoda Saratowska i Zero Defects*, Warszawa 1968, s. 3—12.

zagraniczny ma charakter rynku nabywcy, natomiast w obrocie wewnętrznym zarysowują się tendencje zmierzające do wytwarzania się rynku nabywcy. Stwarza to sprzyjające warunki do podniesienia jakości i nowoczesności wyrobów, bowiem w warunkach rynku nabywcy producenci muszą liczyć się z wymaganiami jakościowymi odbiorcy.

Dynamiczny rozwój sił wytwórczych w kraju powoduje wzrost zatrudnienia oraz wydajności pracy i płac, a więc i siły nabywczej społeczeństwa. Wzrost zamożności powoduje nieodwracalne zmiany w rodzaju i nasileniu potrzeb materialnych i kulturalnych, zatem zmienia w sposób istotny strukturę popytu wewnętrznego. Na pierwszy plan wysuwa się zapotrzebowanie na dobra wyższego rzędu, na produkty bardziej nowoczesne, o wyższej jakości i lepszych walorach użytkowych.

W wyniku dokonujących się zmian na rynku wewnętrznym szczególną rolę w podnoszeniu poziomu jakości i nowoczesności wyrobów odgrywa handel wewnętrzny, spełniający funkcję ogniwa koordynującego produkcję z konsumpcją. Powinien on oddziaływać na przemysł w szerszym niż dotychczas zakresie. Wzajemne więzi i oddziaływanie handlu na produkcję powinny dotyczyć nie tylko jakości i nowoczesności towarów, ale również wielkości produkcji i jej asortymentu, cen i warunków sprzedaży, traktowanych jako bodźce stwarzające zachętę do podejmowania produkcji towarów pożądanych na rynku i ograniczenia produkcji towarów nie cieszących się popytem i nie odznaczających się preferencjami ogólnospołecznymi.

Na etapie intensywego rozwoju gospodarczego szybko znaczenia nabiera rozwój handlu zagranicznego. Handel zagraniczny, jako podstawowa forma stosunków gospodarczych z zagranicą, stwarza możliwość poważnego zdynamizowania rozwoju gospodarki narodowej naszego kraju i podniesienia jej efektywności. Współdziała w modernizacji aparatu wytwórczego, przyczyniając się do obniżenia społecznych kosztów produkcji oraz tworzenia trwałych podstaw do rozwijania specjalizacji wiodących gałęzi przemysłu. Handel zagraniczny wywiera jednocześnie istotny wpływ — w naszych warunkach — na znakomite przyspieszenie unowocześnienia przemysłu, w tym w oparciu o kredytowe dostawy nowych maszyn i urządzeń, czy też kompletnych obiektów, oraz w oparciu o zakup licencji i nowoczesnych technologii. Handel międzynarodowy oddziałuje także na stan i rozwój międzynarodowej kooperacji przemysłowej, która z kolei przekształca jego strukturę, układ towarowy i terytorialny — a zatem wpływ jest obustronny. Handel zagraniczny jest więc aktywnym czynnikiem w procesie kształtowania jakości i struktury produkcji kierowanej na eksport oraz przeznaczonej na rynek wewnętrzny. Ta nowa rola handlu zagranicznego wiąże się ściśle z tendencjami przekształceń na rynkach światowych.

W warunkach współczesnego handlu międzynarodowego wzrasta skala

trudności, których przezwyciężanie warunkuje utrzymanie lub poprawę oraz zdobycie pozycji na danym rynku. W związku z wytwarzaniem się rynku nabywcy (odbiorcy) w handlu międzynarodowym, o pozycji sprzedającego decyduje zawsze zdolność do konkurencji z pozostałymi eksporterami. Zdolność do konkurencji określają obecnie nowe czynniki, natomiast tradycyjne oferowanie korzystnej ceny, wygodniejszych terminów dostaw czy atrakcyjniejszych warunków płatności od tych, które oferują konkurenci, odgrywa dzisiaj rolę drugorzędną. O efektywnym zdobyciu rynku przez eksportera decydują czynniki, do których zaliczamy: jakość i nowoczesność oferowanych wyrobów oraz zdolność szybkiego reagowania na każdą zmianę, jaka w tej dziedzinie występuje. Poziom jakości i nowoczesności produkcji na eksport decyduje więc obecnie o dynamice i efektywności ekonomicznej handlu zagranicznego w stopniu i zakresie nie spotykanym w poprzednich fazach rozwoju handlu międzynarodowego.[12] Program poprawy jakości i nowoczesności wyrobów wiąże się ściśle z zadaniami naszego handlu zagranicznego.

Do najważniejszych zadań handlu zagranicznego w latach 1976—1980 należy zmiana proporcji między importem a eksportem. Lata 1971—1975 charakteryzowały się szybszym wzrostem importu niż eksportu: wartość importu w cenach bieżących rosła w tym czasie średnio w ciągu roku o 23,5%, wartość eksportu zaś — o 19,1%. Szybszy był również wzrost wolumenu importu niż eksportu. Pierwszy wzrastał w średniorocznym tempie 16% a drugi — 11%. Proporcje te musiały być zmienione. Plan na 1976 r. przewidywał szybszy wzrost eksportu niż importu. To trudne zadanie wymagało uruchomienia istniejących w handlu zagranicznym rezerw. Do najważniejszych rezerw należy zaliczyć: maksymalne wykorzystanie efektów dotychczasowej polityki inwestycyjnej, szybszy rozwój produkcji zaliczanej do polskiej specjalności oraz przejście do produkcji wielkoseryjnej. Natomiast do pozainwestycyjnych rezerw eksportowych zaliczyć należy m. in. wzrost jakości i nowoczesności produkcji.

Strategia proeksportowego rozwoju zakłada preferowanie rozwoju polskich specjalności, do których możemy zaliczyć np. przemysł stoczniowy, przemysł maszynowy maszyn budowlanych i drogowych. Do polskich specjalności zalicza się również te gałęzie przemysłu, które mają oparcie w krajowej bazie surowcowej, a więc: maszyny górnicze, urządzenia energetyczne i surowce (węgiel kamienny i brunatny), fabryki kwasu siarkowego (siarka), przemysł elektrotechniczny (miedź), przemysł spożywczy (rolnictwo) itp. Te rodzaje produkcji mają wieloletnie tradycje i oparcie w dorobku polskiej myśli technicznej oraz reprezentują obecnie przodujący poziom w świecie.

---

[12] *Organizacyjne i ekonomiczne aspekty sterowania jakością*, praca zbiorowa, Warszawa 1970, s. 56.

Oczywiście, rozwój produkcji wyposażenia, służącego przetwarzaniu surowców wydobywanych w Polsce, nie zamyka listy potencjalnych polskich specjalności na międzynarodowym rynku. Stanowi natomiast dodatkowy, ważny impuls wspomagający aktywizację tej — tak już dziś cennej — pozycji naszego eksportu. W 1970 r. eksport wyrobów przemysłu elektromaszynowego przyniósł 5914 mln zł dewizowych (ceny bieżące), a w roku 1975 — 14 149 mln zł dewizowych, co stanowi wzrost do 239,2% w stosunku do 1970 r. Wpływy dewizowe z eksportu wyrobów tego przemysłu stanowiły ponad 41% całości przychodów eksportowych. Jest to dziedzina handlu międzynarodowego szczególnie efektywna, gdyż płaci się tu za myśl twórczą i doświadczenie technologiczne, za towar notowany najwyżej na (rynkach) giełdach światowych.

Szybko postępującej industrializacji gospodarki w naszym kraju odpowiadają poważne zmiany w strukturze towarowej handlu zagranicznego.

Tab. 2. Struktura importu i eksportu według grup towarowych (ceny bieżące) — na podstawie *Wykazu statystycznego towarów RWPG*

Structure of imports and exports by groups of products (current prices) on the basic of the Statistical Product List of COMECON

Poszczególne grupy towarów	Import		Eksport	
	1960	1974	1960	1974
Paliwa, surowce mineralne, metale	25.3	26.4	34.0	25.8
Maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy	27.1	38.5	28.3	37.0
Towary konsumpcyjne pochodzenia przemysłowego	5.5	5.6	10.1	15.0
Pozostałe towary przemysłowe	8.2	10.2	4.6	8.8
Surowce pochodzenia roślinnego i zwierzęcego z towarami rolno-spożywczymi	33.9	20.3	23.0	13.4

Źródło: *Rocznik statystyczny GUS 1975*, s. 620, tab. 124(998).

Jak wynika z tabeli 2, w strukturze towarowej naszego handlu zagranicznego nastąpiły istotne zmiany. W imporcie nastąpił wzrost udziału maszyn i urządzeń. Nieznacznie wzrósł również udział towarów konsumpcyjnych pochodzenia przemysłowego. W eksporcie natomiast szczególnie wzrósł udział maszyn i urządzeń oraz wyrobów przemysłowych konsumpcyjnych. Udział artykułów rolno-spożywczych uległ znacznej obniżce, a udział paliw i surowców pozostał bez zmian w imporcie, zaś w eksporcie znacznie się zmniejszył.

Powyższe zmiany świadczą o dokonującym się tempie rozwoju gospodarczego oraz o osiągniętym stopniu nowoczesności naszej gospodarki. Zwrócenie szczególnej uwagi na jakość i nowoczesność produkcji jest rezultatem osiągnięcia etapu, w którym istnieje z jednej strony wyraźna po-

trzeba dokonania takiego kroku, z drugiej zaś strony istnieją możliwości jego pomyślnej realizacji.

Reasumując dotychczasowe rozważania należy stwierdzić, że możliwości podnoszenia efektywności produkcji socjalistycznej kosztem zawartych w niej ogromnych rezerw są bardzo duże, a zaszczytne zadanie nauki ekonomicznej polega na tym, aby znaleźć te rezerwy, wskazać drogi ich szybkiego i racjonalnego wykorzystania, przyczyniając się tym samym do pomyślnego wykonania nowego pięcioletniego planu rozwoju gospodarki narodowej.

BIBLIOGRAFIA

1. Albinowski S.: Handel między krajami o różnych ustrojach. Warszawa 1968.
2. Bodnar A., Deniszczuk M.: Polska 2000. Problemy rozwoju ekonomicznego. Wydawnictwo Interpress, Warszawa 1972.
3. Chojecki M.: System pracy bezbrakowej. Metoda Saratowska i Zero Defects. Warszawa 1968.
4. Gliszczyński J., Syrek M.: Podstawy wiedzy o gospodarce PRL. Katowice 1972.
5. Grabski K.: Handel zagraniczny Polski. PWE, Warszawa 1963.
6. Matysiak A.: Ekonomiczne uwarunkowania nowej produkcji w przedsiębiorstwie socjalistycznym. PWN, Warszawa—Poznań 1976.
7. Michalski E.: Badania rynku w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych. PWN, Warszawa 1971.
8. Nasiłowski M.: Analiza czynników rozwoju gospodarczego PRL. PWE, Warszawa 1974.
9. Ostaszewicz P.: Analiza ekonomiczna działalności przedsiębiorstwa. Warszawa 1971.
10. Ostrowski Z.: Kompleksowe sterowanie jakością [w:] III Konferencja Naukowa: „Dyrektor w procesie kierowania przedsiębiorstwem". Warszawa 1969.
11. Płocica A.: Czynniki intensywnego rozwoju gospodarki. Nowe Drogi, 1975, nr 5.
12. Podsiadło J.: Handel zagraniczny w gospodarce narodowej. Katowice 1972.
13. Organizacyjne i ekonomiczne aspekty sterowań jakością. PWE, Warszawa 1970.
14. Problemy handlu zagranicznego 6/7 [w:] Handel zagraniczny w XXX PRL. PWE, Warszawa 1975.
15. Rux W.: Handel Wschód—Zachód. Szanse — perspektywy. PWE, Warszawa 1975.
16. Werewka S., Bombera Z.: Unowocześnienie i poprawa jakości produkcji. Warszawa 1970.

РЕЗЮМЕ

Одним из наиболее существенных факторов, детерминирующих эффективность хозяйственной деятельности в процессе динамического развития народного хозяйства, является качество и современность продукции. В результате повышения качества и совершенствования изделий получим рост физических раз-

меров национального дохода, быстрейшее увеличение национального имущества и рост реальных доходов населения. Если подумать над тем, как быстро растут в последние годы потребности, как вместе с растущей шкалой продукции растет импорт сырья и материалов, то в настоящее время важнейшими резервами нашего хозяйства будут: решительное уменьшение брака, удлинение живучести изделий постоянного пользования, лучшая подборка структуры продукции к структуре потребностей общества.

Благодаря сильному росту инвестиций, происходившему как в период последней пятилетки, так и текущей, получен настоящий хозяйственный потенциал, гарантирующий значительный рост количества и улучшение качества и расширение ассортимента рыночных товаров. Динамическое общественно-хозяйственное развитие требует быстрого развития тех отраслей промышленности, которые являются решающими в технико-экономическом прогрессе, в модернизации других отраслей промышленности и всего хозяйства. Этими отраслями промышленности будут электромашиностроительная и химическая промышленности. Качество и современность изделий являются решающими факторами динамики и экономической эффективности внешней торговли, причем в степени, которая в предыдущих фазах развития международной торговли не встречалась.

Значение качества и современности продукции является результатом достижений такого этапа хозяйственного развития, в котором, с одной стороны, видна необходимость совершения этого шага, а с другой — существуют возможности его успешной реализации.

SUMMARY

Quality and novelty of production are among the most important factors determining the effectiveness of economy in the process of the dynamic development of national economy. As a result of a rise in the quality and novelty of products there appears an increase in the volume of national income, national property and real income of the population. Recently, with a quick increase in needs and scale of production, the importation of raw stock and materials also increases and the basic reserve in our economy may be found in a radical decrease of defects, extension of the lasting period of durables, and better matching of the structure of production to the structure of social needs.

Owing to investment increases in both the previous and the present five-year periods, the economy should gain a potential for securing a quantity increase and quality improvement, as well as wider assortment of new products for the market. However, the dynamic socio-economic development also entails a quick development in those branches of industry which determine the technological and economical progress in the whole economy.

These branches are, first of all, electro-engineering and chemistry. Quality and novelty of products belong to the decisive factors which influence dynamism and economic effectiveness of foreign trade to a degree unprecedented in previous phases of international trade development.

Special attention paid to quality and novelty in production is a result of the present stage of the development of our economy, a stage in which there are both strong needs for such measures and possibilities for their realization.